

УДК 339.727

Скупейко В.В., здобувач[©]

Львівський університет бізнесу та права

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Доведено, що інвестиційні процеси сільськогосподарських підприємств мають позитивну динаміку, але строкатий характер за рельєфом. Ефективність їх діяльності визначається і знаходиться у прямій залежності від рівня і глибини інвестицій в основний капітал.

Ключові слова: інвестиції, ефективність, прибуток, сільськогосподарські підприємства, глибина інвестицій

Постановка проблеми. Кожна одиниця ресурсу інвестованого у будь-яку справу має не лише повернутися, а й принести певну суму доходу. Саме така аргументація забезпечує економічний інтерес підприємств до інвестицій в основний капітал, які є основою формування матеріально-технічної бази – рушійної сили поступального розвитку їх економіки.

Доходність сільськогосподарських підприємств в ціновому форматі, не завжди достовірно відображає їх діяльність, через наявність диспаритету цін на сировину і матеріали, що використовуються у виробництві сільських товаровиробників з інших галузей народного господарства та цін на результат їх господарської діяльності. Незважаючи на зазначене застереження, обчислення ефективності вкладених інвестицій, має виконуватися повсякчас не залежно від рівня досконалості економічних відносин у суспільстві. Потреба в оцінці результативності інвестицій в основний капітал, а тим більше в цілеспрямовані інвестиційні проекти, обумовлена необхідністю визначення тенденцій у зміні ефективності додаткових вкладень з урахуванням практичних потреб щодо доцільності їх спрямування, а також з точки зору віддачі застосовуваних економічних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Збільшення інвестицій в економіку сільськогосподарських підприємств є визначальним чинником формування матеріально-технічної бази і є підґрунтям для зростання ефективності їх діяльності. Рівень ефективності значною мірою визначається обсягами вкладених коштів і найперше в інвестиційні проекти. Дослідженню цих питань значну увагу приділяли українські вчені, такі як М. Борщ, Д. Бурковський, З. Васильченко, В. Геєць, М. Герасимчук, Б. Губський, О. Іртищева, М. Кисіль, В. Клочан, Г. Козаченко, С. Криклій, І. Лукінов, Н. Макарій, С. Мочерний та ін. У їх працях широко висвітлено роль, значення, умови формування інвестицій, ефективність їх залучення та використання тощо. Проте, у наукових працях вітчизняних учених, на нашу думку, ще недостатньо приділялося уваги

дослідженню впливу рівня глибини інвестиційних вкладень в основний капітал на ефективність діяльності підприємств.

Мега статті. Відстежити та дослідити залежність результатів виробництва сільськогосподарських підприємств від глибини інвестицій вкладених в основний капітал.

Виклад основного матеріалу. Матеріальною основою відтворення сільськогосподарського виробництва є капітальні вкладення, вживання яких передбачає зміну способів виробництва, вдосконалення техніки і технології, впровадження нових систем у галузях рослинництва і тваринництва. Основною метою інвестиційної діяльності аграрних підприємств є збільшення обсягів виробництва продукції, поліпшення її якості та зниження матеріально-грошових і трудових затрат на одиницю продукції на основі якісного вдосконалення всього виробництва. Тому інвестування доцільно розглядати в органічній єдності з результатами виробництва. Необхідно постійно зіставляти обсяги вкладених додаткових затрат в основний капітал з отриманими натуральними і вартісними результатами, відслідковуючи, щоб кожна вкладена гривня забезпечувала максимальну віддачу. У зв'язку з цим, слід мати на увазі, що інвестиції передбачають підвищення ефективності віддачі не лише щойно вкладених коштів, а й тих засобів, ресурсів і затрат, які вкладені раніше і функціонують паралельно у виробництві.

З огляду на результативні показники господарської діяльності аграрних підприємств Львівської області інвестиційні процеси у більшості випадків характеризуються позитивною динамікою (табл. 1).

Таблиця 1.

Ефективності використання основних виробничих фондів у сільськогосподарських підприємствах Львівської області

Показники	2000р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2009р. до 2000р., %
Валова продукція в порівняльних цінах 2005 р., млн. грн.	365,3	422,1	550,9	677,0	933,7	1048,7	у 2,9 р.
Капітальні інвестиції в основний капітал, млн. грн	-	82,5	550,9	235,9	570,4	332,6	-
Фондовіддача, грн.	0,12	0,22	0,30	0,37	0,57	0,55	у 4,5 р.
Капіталомісткість продукції, тис. грн	-	0,20	0,17	0,35	0,61	0,32	-
Виробництво валової продукції на середньорічного працівника, тис грн.	7,0	26,7	43,6	71,5	101,6	126,7	у 18,1 р.
Одержано прибутку на вкладені інвестиції, тис. грн	-	744,2	279,9	614,7	345,2	755,3	-
Рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва, %	-18,2	7,9	22,6	31,3	22,0	21,2	+39,4 п

Як свідчать дані табл. 1 упродовж 2000-2009 рр. простежується строкатий характер за рельєфом, але динамічний ріст обсягів інвестицій сільськогосподарських підприємств в основний капітал. У 2009 р. величина інвестицій сільськогосподарських підприємств збільшилася у порівнянні з 2000 р. на 683,4 млн. грн. Капіталомісткість продукції за роками на протязі досліджуваного періоду не є ідентичною динаміці інвестування в основний капітал. Так, у 2006 р. у порівнянні з 2005 р. відбувся ріст обсягів інвестицій в основний капітал у 6,7 рази, а капіталомісткість навпаки, знизилася за зазначений період на 15%. Це засвідчує про паралельне проходження інвестування та отримання продукції (після першого етапу) до завершення всього процесу інвестицій, що може бути притаманним вкладенням у будівництво чи реконструкцію птахофабрик та свинарських комплексів.

Інвестиції в основний капітал на протязі досліджуваного періоду демонструють високий рівень їх окупності. У 2006 р. на 100 грн вкладених інвестицій одержано валової продукції в порівняльних цінах на суму – 100 грн, у 2007 р. – 290 грн., у 2008 р. – 160 грн. і у 2009 р. 350 грн. Позитивною тенденцією є те, що темпи росту валової продукції випереджали темпи росту інвестицій в основний капітал. Стійка тенденція зростання обсягів валової продукції засвідчує, що напрями інвестицій обиралися раціонально. Загальний ріст фондооснащеності супроводжувався ступенем придатності засобів, раціональним співвідношенням між силовими і робочими машинами та між основними і оборотними фондами. Незначний спад фондовіддачі у 2009 р. у порівнянні з 2008 р. на фоні росту валової продукції у 2009р. на 115 млн. грн. порівняно з 2008 р. міг статися за рахунок введення в дію інфраструктурних одиниць котрі не виробляють продукцію.

У роки динамічного зростання інвестицій в основний капітал спостерігається зростання надходжень прибутків як в цілому підприємствами, так і на вкладені інвестиції, зокрема. Вони є ще незначні, навіть дуже мізерними, наприклад у 2009 р. підприємствами в середньому одержано всього 0,23 грн прибутку на 100 грн. капітальних вкладень, проте вони засвідчують про наявність позитивного застосування інвестицій. Підвищення ефективності інвестицій слугувало важливим чинником підвищення рентабельності функціонування сільськогосподарських підприємств. У 2009 р. рівень рентабельності господарської діяльності аграрних підприємств зріс на 39,4 пункти у порівнянні з 2000 р., проте за рівнем окупності витрат їх дохідність є ще не високою. У 2009 р. на одну гривню затрат підприємства області в середньому одержали всього 0,21 грн. прибутку. Тим більше, що у 2009 р. ще 123 сільськогосподарських підприємства із 231 функціонуючих в області за підсумками річної господарської діяльності залишалися ще збитковими.

Зазначеній категорії сільськогосподарських підприємств не під силу віднайти свої кошти для вкладення в основний капітал з метою його оновлення й розширеного відтворення. Збиткові і низькорентабельні змушені залучати необхідні кошти для даного процесу зі сторони. В ринкових умовах господарювання сільськогосподарські підприємства, які використовують залучені кошти, мають забезпечити ефективність своєї господарської діяльності на такому

рівні, щоб рівень рентабельності забезпечував умови самофінансування і перевищував його на рівень відсотків сплачуваних ним за користування позикою. Недодержання зазначеної умови призведе до росту позичених коштів відносно власного основного капіталу і знизить ефективність інвестицій.

Рівень повноцінного ефективного функціонування будь-якого суб'єкта господарської діяльності забезпечується лише у випадку, коли є одержання прибутку на одиницю кожного без винятку виду ресурсу. Цей алгоритм мав би бути покладений в основу організації виробництва керівниками підприємств. Особливо це є важливим в ринкових умовах, коли є чітко визначений власник засобів, і він є відповідальним за інвестування в їх відтворення, оновлення і ефективне використання. Про високий вплив глибини рівня інвестицій в основний капітал на ефективність господарської свідчать дані діяльності окремих підприємств Львівської області (табл. 2).

Таблиця 2.

Вплив глибини рівня інвестицій в основний капітал на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області, 2010р.

Показники	ТзОВ „Горуцьке” Миколаївський район	ТзОВ „Агроптахофірма “Львівська” Буський район	ТзОВ „СОТЕКО” Сокальський район	ПАФ „Білий Стік” Сокальський район
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	2478	13716	8270	16664
Капітальні інвестиції в основний капітал, тис. грн	120	53	6804	1979
Глибина інвестиційних процесів, % - інвестиції до середньорічної вартості основних фондів	0,89	0,39	79,6	11,2
- інвестиції до суми зносу	28,5	2,3	483,9	69,9
Одержано прибутку (збитку), тис. грн	226	-4257	9320	3524
Рівень рентабельності, %	13,5	-29,7	43,3	28,7

З даних табл. 2 видно, що масштабність виробництва підприємств не визначає рівень глибини інвестицій в основний капітал. Так, у ТзОВ „Агроптахофірма “Львівська” Буського району та ПАФ „Білий Стік” Сокальського району, які хоча й мають потужну матеріальну базу, проте глибина інвестиційних процесів є вищою у ТзОВ „СОТЕКО” Сокальського району. У зазначеному підприємстві кошти, що інвестовані в основний капітал склали 79,6 % до середньорічної вартості основних фондів і є в 4,8 вищими за суму зносу. Завдяки покращенню матеріально-технічної бази і технології виробництва господарство одержало прибуток в сумі 9320 тис. грн. Найнижчий рівень глибини інвестиційних процесів має ТзОВ „Агроптахофірма “Львівська” Буського району – лише 0,39 %, що свідчить про високу обмеженість і можливість покращення відтворювальних процесів матеріально-технічної бази підприємства та впровадження нових технологій, що й спричиняє йому збитковість виробництва.

Про пряму залежність ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області від глибини інвестицій в основний капітал свідчать дані табл. 3.

Таблиця 3.

Групування сільськогосподарських підприємств районів Львівської області за глибиною інвестиційних процесів, 2009 р.

Групи господарств районів за глибиною інвестицій в основний капітал, %.	Кількість районів у групі, од.	Часка інвестицій в основний капітал в середньому, %	Інвестиції в основний капітал у середньому по району, тис. грн	Валова продукція у порівняльних цінах 2005р. з розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис. грн
I до 25,0	4	14,2	1397,7	237,2
II 25,1 - 50,0	7	34,5	7097,9	368,4
III 50,1 - 75,0	4	66,6	10080,2	484,7
IV більше 75,1	5	168,4	44809,0	549,7
Всього і в середньому по області	20	84,8	15982,1	412,0

Групування районів за рівнем інвестицій сільськогосподарських підприємств в основний капітал показує, що у четвертій групі, де частка інвестицій в основний капітал по відношенню до суми зносу складає в середньому більше 168,4 %, валової продукції з розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь господарствами району вироблено на 137,7 тис. грн більше, ніж в середньому по господарствах області і на 312,5 тис. грн більше, ніж у господарствах першої групи, де в середньому глибина інвестицій по відношенню до зносу складає лише 14,2 %.

Висновки. Інвестиції мотивують підвищення ефективності віддачі не лише щойно вкладених коштів, а й тих засобів, ресурсів і затрат, які вкладені раніше і функціонують паралельно у виробництві. Тому, ефективність інвестицій доцільно розглядати в органічній єдності з результатами виробництва, зіставляючи обсяги вкладених додаткових затрат в основний капітал з отриманими результатами.

Інвестиційні процеси у більшості сільськогосподарських господарств Львівської області характеризуються позитивною динамікою, проте мають строкатий характер за рельєфом. Капіталомісткість продукції протягом досліджуваного періоду не є ідентичною динаміці інвестування в основний капітал. Це засвідчує про паралельне проходження інвестування та отримання продукції (після першого етапу) до завершення всього процесу інвестицій.

Ефективність сільськогосподарських підприємств визначається і знаходиться у прямій залежності від рівня глибини інвестицій в основний капітал.

Література

1. Борщ Л. М. Інвестиції в Україні : стан, проблеми і перспективи. / Л.М. Борщ. – К. : Знання, 2002. – 318 с.

2. Бурковський І.Д. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку аграрного виробництва / І.Д. Бурковський, О.І. Іртишева // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 71 – 73.

3. Козаченко Г. В. Управління інвестиціями на підприємстві / Г.В. Козаченко, О. М. Антіпов, О. М. Ляшенко – К. : Лібра, 2004. – 368 с.

4. Про інвестиційну діяльність : Закон України / Інвестиції, кредит і лізинг в АПК : законодавчі і нормативні акти. – К. : Задруга, 1998. – С. 61 – 66.

5. Про іноземні інвестиції : Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

6. Програма розвитку інвестиційної діяльності на 2002–2010 роки. Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin>

7. Сільське господарство Львівщини у 2009 році : стат. зб. / Гол. управління статистики у Львівській області. – Львів, 2010. – 173 с.

8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/ua>

Summary

Skupeyko V.V.

Lviv university of business and right

EFFICIENCY OF INVESTMENT ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Is Well-proven that the investment processes of agricultural enterprises have a positive dynamics, but pied character is after relief. Efficiency of their activity is determined and is in direct dependence on a level and depth of investments in the fixed assets.

Рецензент - д.ф-м.н., проф. Філевич П.В.